

TEMA 3: A PROSA DO PRIMEIRO TERZO DO SÉCULO XX: AS IRMANDADES E O GRUPO NÓS (narrativa, ensaio e xornalismo).

1. A NARRATIVA.

Na narrativa galega entre 1900 e 1936 conviven catro grupos diferentes:

1. Continuadores do século XIX: os autores máis representativos son: Francisca Herrera Garrido, Manuel García Barros ou Gonzalo López Abente. Nas súas obras está presente a ambientación rural e mariñeira do último terzo do século XIX.

2. Os narradores das Irmandades: coetáneos do Grupo Nós, profesan as mesmas ideas galeguistas, aínda que prefiren a poesía, e sobre todo, o teatro. Os máis representativos son Lesta Meis, Carré Alvarellos e Xaime Quintanilla.

3. O Grupo Nós: marcaron un fito na historia da cultura galega entre 1920 e 1936. O nome do grupo vén dado pola revista e os compoñentes son: Risco, Otero Pedrayo, López Cuevillas, Losada Diéguez e Castelao.

As orixes do grupo están no Cenáculo Ourensán, formado por Risco, Cuevillas e Otero Pedrayo. Fillos de familias acomodadas de Ourense, adoptan unha actitude elitista e de aristocratismo intelectual. Son inadaptados, individualistas e amantes das ciencias ocultas e das relixións das culturas orientais.

Co tempo asumirán o ideario galeguista das Irmandades da Fala. O autorretrato xeracional fano en *Dos nosos tempos*, de Cuevillas, na novela *Arredor de si*, de Otero Pedrayo e en *Nós, os inadaptados*, de Risco.

As características que definen ao grupo son:

- Todos son de procedencia social acomodada.
- Posúen unha rigorosa formación intelectual.
- Experimentan a mesma evolución ideolóxica.
- Sintetizan o tradicionalismo e o progresismo.
- Teñen unha vocación pedagóxica.
- Foron os creadores da prosa galega.

3.1. Vicente Risco (Ourense, 1884-1963)

Procede dunha familia acomodada de ideoloxía liberal. Recibe unha ampla formación intelectual e mostrará interese polas novidades artísticas (o vangardismo) e polas culturas alleas (relixións orientais).

En 1917 dirixe *La Centuria* e en 1920, a revista *Nós*. Será nese mesmo ano cando se incorpore ás Irmandades da Fala. Risco convértese nun dos principais teorizadores do nacionalismo galego, sobre todo entre 1920 e 1930. Será a partir desa data cando a súa ideoloxía se faga máis conservadora, adheríndose ao franquismo en 1939.

3.1.1. Obra narrativa.

Risco publicou as seguintes tipos de obras:

-Relatos breves: *-Do caso que lle aconteceu ao doutor Alveiros* (1919). Relato de carácter humorístico que ten como escenario o mundo de ultratumba; *-O lobo da xente e A trabe de ouro e a trabe de alquitrán*, narracións inspiradas en lendas: a primeira no lobishome e a outra, nos mouros.

-Novela: *O porco de pé* (1928), de carácter satírico e burlesco, o protagonista, don Celidonio, é un home inculto que logra ser alcalde e acaba converténdose en heroe da cidade.

Risco satiriza aquí á clase burguesa, sen cultura e consumista, e búrtese dos intelectuais acomodados que ceden á presión das aparencias e do materialismo, certificando así o trunfo das masas e da vulgaridade.

3.2. Otero Pedrayo (Ourense, 1888-1976).

Adhírese ao ideario das Irmandades da Fala e colabora no xornal A Nosa Terra e na revista Nós. Obtén a cátedra de Xeografía e Historia, da cal é apartado ata 1950 polo réxime franquista. O coñecemento da fidalguía e o campesiñado, así como o compromiso polo galeguismo son as bases do seu mundo literario.

3.2.1. Obra narrativa.

Cultivou todos os xéneros, pero como maior renome conseguiu foi como narrador.

Clasificamos a súa obra narrativa en:

-Novelas histórico-culturalistas: *-A romeiría de Xelmirez* (1934) e *Fra Venero* (1934).

-Novelas e libros de contos histórico-realistas: *Pantelas, home libre* (1925), *Os camiños da vida* (1928), *Entre a vendima e a castiñeira ...*

-Novelas psicolóxicas: *Arredor de si* (1930), *Devalar* (1935)...

Nas novelas destacamos as seguintes:

-***Os camiños da vida***: describe a decadencia de dúas familias nobres do século XIX, que simbolizan o traspaso do poder da fidalguía rural á nacente burguesía urbana, e con iso a desaparición da sociedade rural tradicional galega, dominada pola fidalguía e o clero.

-***Arredor de si***: é o retrato da súa propia xeración. A través do protagonista, Adrián Solovio, que é trasunto do propio Otero, nármanos o proceso de concienciación galeguista del e do Grupo Nós.

3.3. Castelao (Rianxo, 1886-Bos Aires, 1950)

Procede dunha familia de emigrantes galegos. Cursa estudos de Medicina. En 1912 adhírese ao movemento agrarista e en 1920 asume a dirección artística da revista Nós. Durante a II República foi deputado polo PG e despois da Guerra Civil exíliase a Bos Aires.

3.3.1. Obra narrativa.

En canto á súa obra narrativa escribiu: *Un ollo de vidro* (1922), *Cousas* (1926), *Retrincos* (1934) e *Os dous de sempre* (1934).

-***Un ollo de vidro. Memorias dun esquelete*** (1922): é unha historia humorística sobre o mundo de ultratumba.

-***Cousas*** (1926): son 45 narracións líricas, acompañadas dunha ilustración que apoia o contido. Están inspiradas nas clases populares.

-***Retrincos*** (1934): composto por cinco relatos de carácter autobiográfico onde se evocan vivencias da infancia e da adolescencia.

-***Os dous e sempre*** (1934): é a súa única novela que se estrutura ao redor de dous personaxes, Rañolas e Pedriño, que presentan dous modos de afrontar a vida distintos: a dos conformistas e a dos idealistas.

Os temas que están presentes na obra de Castelao son: o humanismo e o compromiso cos máis débiles, a crítica á marxinação económica de Galicia, o protagonismo das clases populares e a defensa da lingua galega.

4. Os Novecentistas.

Son escritores que naceron a principios do século XX e que se dedicaron fundamentalmente á poesía. Entre eles destacamos a Amado Carballo con *Maliaxe* e *Os probes de Deus* e Bouza Brey con *Cabalgada do Salnés*. Pero sen dúbida o narrador por excelencia deste grupo é Rafael Dieste.

4.1. Rafael Dieste (Rianxo, 1899-1981)

Contacta co ambiente galeguista e participa nas Misi3ns Pedag3gicas da II Rep3blica. No exilio, en Bos Aires, dirixe a editorial Atl3ntida. Volta a Rianxo en 1961 e en 1970 ingresa na Real Academia Galega.

4.1.1. Obra narrativa.

Escrebe un 3nico libro de relatos *Dos arquivos do trasno* (1926). Tr3tase de oito contos que se sit3an nunha Galicia rural e mari3eira, nun tempo impreciso e protagonizados por uns personaxes populares (o emigrante, o mari3eiro, o neno...)

Esta obra est3 composta dun pr3logo, onde Dieste exp3n a s3a teor3a do conto, onde destaca dous puntos esenciais: a unidade emotiva e o final.

As caracter3sticas dos seus relatos son: a brevidade, a intensidade (m3nima presenza de personaxes) e a mestura do popular e do culto.

En canto 3 tem3tica est3 presente a realidade pr3xima pero tam3n o mundo do marabilloso.

2. O ENSAIO.

Tr3tase dun x3nero que nace e se consolida no primeiro terzo do s3culo XX coas Irmandades da Fala e o Grupo N3s. As primeiras obras son de contido pol3tico e cultural.

2.1. O Grupo N3s.

Todos os membros do Grupo N3s cultivan o ensaio.

-**Vicente Risco:** nas s3as obras pon de manifesto as s3as ideas sobre o noso pa3s e a s3a intenci3n eminentemente did3ctica. Publica *Teor3a do nacionalismo galego* (1920), onde xustifica os pensamentos acerca do nacionalismo; *N3s, os inadaptados* (1933), na que explica a ideolox3a dos integrantes do Cen3culo Ourens3n e *Mitteleuropa* (1934), narra a odisea vivida polo autor na viaxe realizada a Alema3a.

-**Otero Pedrayo:** a s3a obra ensa3stica 3 extens3sima. Comprende centos e centos de p3xinas dedicadas a temas moi diversos (xeograf3a, historia, literatura, filosof3a...), mais case sempre relacionados directa ou indirectamente con Galicia. Destaca o ensaio xeogr3fico e de viaxes *Pelerinaxes* (1929).

-**Castelao:** escribe *Sempre en Galiza* (1944), considerado o texto m3is significativo e emblem3tico na historia do pensamento galego. Tr3tase dun ideario nacionalista, onde o autor exp3n o seu pensamento pol3tico sobre a patria, a naci3n e o Estado.

-**Cuevillas:** 3 o autor do artigo *Dos nosos tempos*, onde describe a evoluci3n intelectual sufrida polo Grupo N3s.

3. O XORNALISMO.

Prod3cese un aumento da prensa a principios do s3culo XX e que vai a ter un papel fundamental na difusi3n das ideas galeguistas

-**A Nosa Terra (1916 a 1936):** 3 o voceiro das Irmandades da Fala e conv3rtese nun medio de propaganda pol3tica, a3nda que tam3n ti3a p3xinas dedicadas ao ensaio, 3 critica cultural e aos relatos.

-**A revista N3s (1920 a 1936):** ten como directores a Vicente Risco e a Castelao. Tr3tase dunha revista mensual, escrita integramente en galego, e que se converte nunha plataforma onde se dan a co3ecer os m3is importantes escritores da 3poca.

A revista N3s marcar3 a apertura de Galicia 3s diferentes literaturas europeas.

-Revistas culturais e de vangarda: entre elas destacamos a Alborada, Ronsel, Papel de color, Resol ou Yunque entre outras.